

# **Kansalaisen perusoikeudet ja velvollisuudet Suomessa**

**YTO: Suomalaisessa  
yhteiskunnassa toimiminen**

# Sisältö

1. Käsitteitä
2. Perusoikeudet Suomessa
3. Muita oikeuksia Suomessa
4. Velvollisuudet Suomessa
5. Suomen kansalaisen oikeudet
6. Suomen kansalaisen velvollisuudet
7. Lähteet
8. Yhteystiedot



# 1. Käsitteitä



# Suomen kansalainen

- **Kansalainen** = jonkin maan **jäsen**, hän kuuluu maan kansaan



# Suomen kansalaiseksi

- Kuka on Suomen kansalainen?
- Suomen kansalaisuuden voi saada **syntymän perusteella** tai **hakemuksella**.
  - Lapsi saa Suomen kansalaisuuden, jos hän syntyy Suomessa.
  - Lapsi saa Suomen kansalaisuuden, jos ainakin yksi lapsen vanhemmista on suomalainen.
  - Ulkomaalainen voi hakea Suomen kansalaisuutta, kun hän on asunut Suomessa ainakin 8 vuotta ja osaa tarpeeksi hyvin suomea tai ruotsia.



# Oikeus ja velvollisuus

- **oikeus** = Se, mitä **saa** tehdä.
  - Yleensä se on jokin hyvä asia.
  - Esimerkiksi: Suomessa on oikeus ilmaiseen koulutukseen.
- **velvollisuus** = Se, mitä **täytyy** tehdä.
  - Yleensä se on jokin tärkeä asia.
  - Esimerkiksi: Suomessa on velvollisuus noudattaa Suomen lakia.



# Oikeudet ja velvollisuudet Suomessa

- Kaikilla ihmisillä, jotka asuvat Suomessa, on oikeuksia ja velvollisuuksia.
- Lisäksi **Suomen kansalaisilla** on joitakin oikeuksia ja velvollisuuksia, joita Suomessa asuvilla **ulkomaalaisilla** ei välttämättä ole.



# 2. Perusoikeudet Suomessa



# Perusoikeudet Suomessa

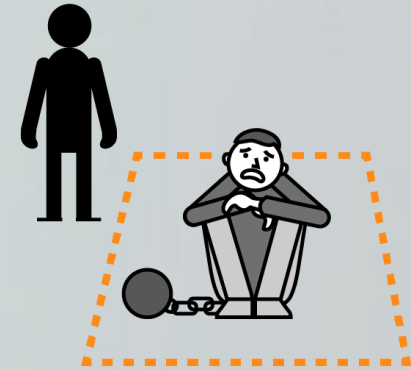
- Perusoikeus = Todella tärkeä oikeus, joka lukee perustuslaissa.
- Nämä perusoikeudet ovat kaikilla ihmisillä, jotka asuvat Suomessa, myös ulkomaalaisilla.



# Oikeus elämään, vapauteen ja turvallisuuteen

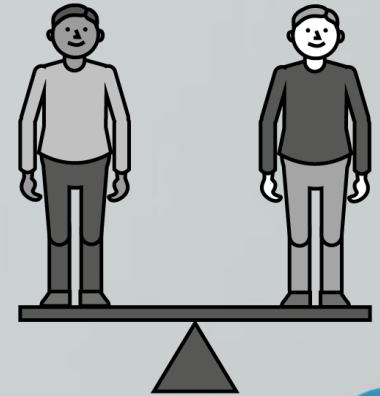
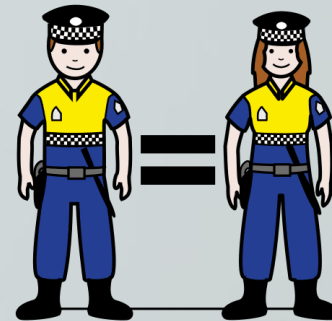
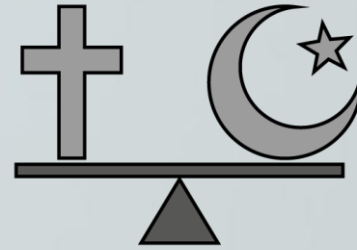
Kaikilla on oikeus elämään, vapauteen ja turvallisuuteen.

- oikeus **elämään**: Ihmisiä ei saa tuomita kuolemaan.
- oikeus **vapauteen**: Ihmisiä ei saa vangita, jos ei ole sellaista syytä, joka lukee Suomen laissa.
- oikeus **turvallisuuteen**: Ihmisiä ei saa kiduttaa.



# Oikeus yhdenvertaiseen kohteluun

- Suomessa asuu erilaisia ihmisiä.
- Heillä on eri...
  - sukupuoli
  - ikä
  - etninen tausta
  - kielitaito ja äidinkieli
  - terveys ja vammaisuus
  - uskonto
  - poliittinen vakaumus ja mielipiteet



# Oikeus yhdenvertaiseen kohteluun

- Viranomaisten täytyy kohdella kaikkia ihmisiä samalla tavalla eli **yhdenvertaisesti**.
- Viranomaisia ovat esimerkiksi...
  - poliisi
  - tuomioistuin
  - Kela (Kansaneläkelaitos)
  - Migri (maahanmuuttovirasto).



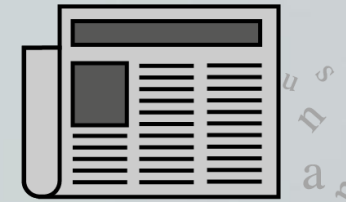
# Uskonnonvapaus

- Kaikki saavat valita uskontonsa itse.
- Ei tarvitse valita mitään uskontoa, jos ei halua.



# Mielipiteenvapaus

- Kaikki saavat vapaasti sanoa ja kirjoittaa oman mielipiteensä.



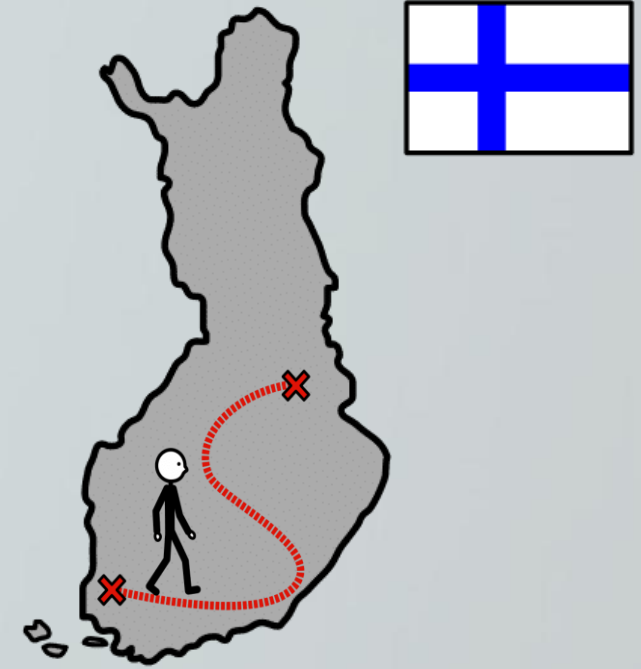
# Kokoontumis- ja yhdistymisvapaus

- Kaikki saavat järjestää kokouksen tai mielenosoituksen.
- Sinun täytyy ilmoittaa poliisille etukäteen, jos haluat järjestää mielenosoituksen.



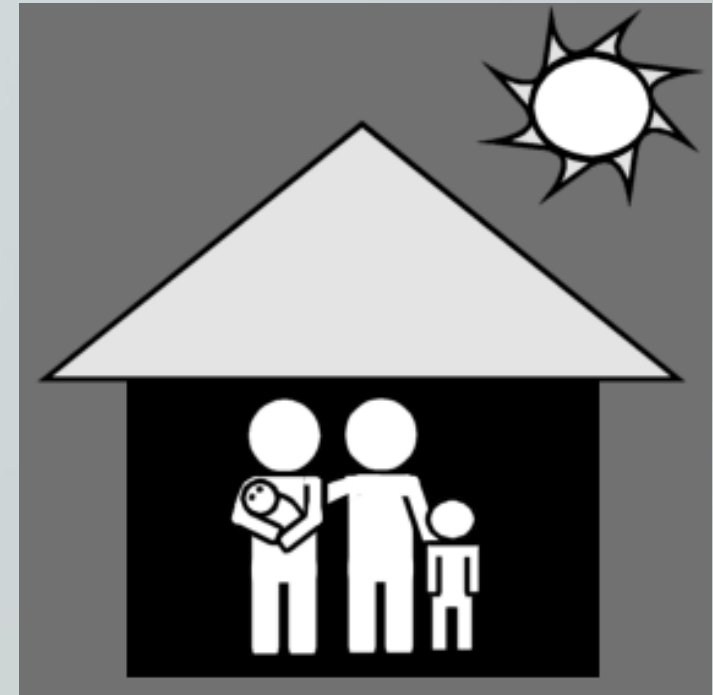
# Liikkumisvapaus

- Kaikki saavat valita itse, missä haluavat asua.
- Kaikki saavat liikkua Suomessa vapaasti.



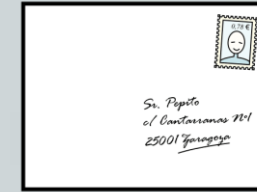
# Yksityisyyden suoja ja kotirauha

- **Yksityisyys** = Sinun ei tarvitse kertoa oman elämäsi asioita muille, jos et halua.
- **Kotirauha** = Kaikki saavat olla rauhassa ja turvassa omassa kodissa.



# Viestintäsalaisuus

- Kukaan ei saa lukea esimerkiksi toisen ihmisen
  - kirjeitä
  - sähköpostia
  - puhelimen viestejä.
- Ihmisten puheluita ei saa kuunnella salaa.



# Tehtävä 1a: Sisältö

Kirjoita vastaus

tai keskustele opettajan ja opiskelijoiden kanssa.

1. Oletko sinä Suomen kansalainen?
2. Jos **olet** Suomen kansalainen,  
niin millä perusteella olet saanut Suomen kansalaisuuden?
3. Jos **et ole** Suomen kansalainen,  
niin haluaisitko saada Suomen kansalaisuuden?



# Tehtävä 1b: Sisältö

Kirjoita vastaus

tai keskustele opettajan ja opiskelijoiden kanssa.

1. Mitä oikeuksia sinulla on koulun opiskelijana?

Kirjoita ainakin kolme oikeutta.

2. Mitä velvollisuuksia sinulla on koulussa?

Kirjoita ainakin kolme velvollisuutta.



# Tehtävä 1c: Sisältö

Kirjoita vastaus

tai keskustele opettajan ja opiskelijoiden kanssa.

1. Kirjoita kahdeksan perusoikeutta, jotka ovat kaikilla ihmisillä Suomessa.
2. Miten sinä käytät **mielipiteenvapauttasi**?
3. Onko **viestintäsalaisuus** sinulle tärkeää?  
Miksi?  
Miksi ei?



# Tehtävä 2: Tiedonhaku ja pohdinta

Etsi tietoa internetistä tai kirjastosta.

Kirjoita vastaus.

1. Missä maassa ei ole **uskonnonvapautta** tai se on rajoittunut?

Kerro sen maan uskontoelämän tilanteesta.

2. Koronapandemian aikana monessa maassa oli rajoitettu **liikkumisvapaus**.

Miksi poliitikot rajoittivat ihmisten liikkumista?

Miten ihmiset reagoivat rajoitukseen?

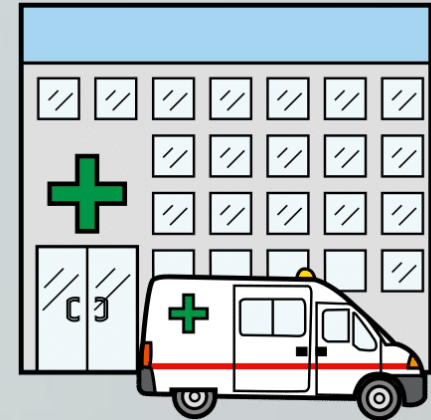


# 3. Muita oikeuksia Suomessa



# Oikeus terveydenhuoltoon

- Kaikki ihmiset Suomessa voivat saada **kiireellistä** hoitoa.
- **kiireellinen** = täytyy tehdä pian, nopeasti; on kiire
- Kaikilla on oikeus terveydenhuoltoon.
  - Oikeus ei riipu potilaan kansalaisuudesta, kotimaasta tai siitä, miksi potilas on Suomessa.



# Oikeus perustoimeentuloon

- Kaikki voivat saada rahallista tukea, jos omat rahat eivät ole tarpeeksi elämiseen.
- **toimeentulo** = ihmisellä on rahaa
- **perustoimeentulo** = rahat riittävät ruokaan ja asumiseen



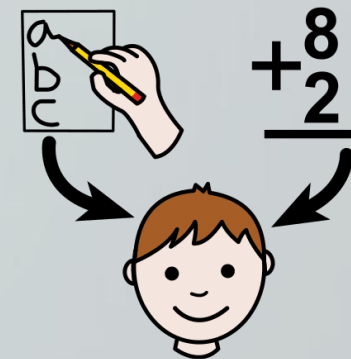
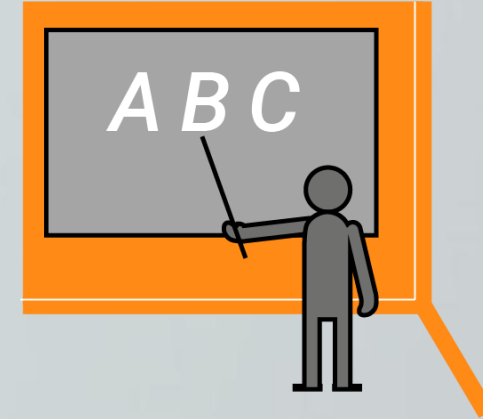
# Työ- ja elinkeinovapaus

- Kaikki saavat tehdä töitä,  
ja kaikki saavat valita oman ammatin.
- **elinkeino** = työ; ihminen saa rahaa siitä,  
mitä hän tekee



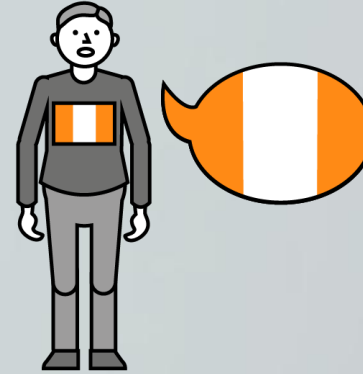
# Oikeus maksuttomaan perusopetukseen

- Kaikki saavat opiskella peruskoulussa ilmaiseksi.



# Oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin

- Kaikki saavat käyttää omaa kieltään.
- Kaikki saavat pitää yllä omaa kulttuuriaan.



# Jokaisenoikeudet

- Kaikki saavat tehdä asioita luonnossa.
- Kaikki saavat...
  - kävellä ja juosta
  - hiihtää ja pyöräillä
  - liikkua hevosella
  - liikkua veneellä
  - kulkea talvella jään päällä
  - olla yötä joskus (ei asua)
  - poimia marjoja ja sieniä
  - uida
  - onkia.



# Tehtävä 1: Sisältö

Kirjoita vastaus

tai keskustele opettajan ja opiskelijoiden kanssa.

1. Milloin kuka tahansa ihminen saa terveydenhoitoa Suomessa?
2. Miten maahanmuuttaja voi pitää yllä omaa kieltään ja kulttuuriaan? Kirjoita ainakin kolme esimerkkiä.
3. Milloin sinä olet käyttänyt jokaisenoikeuksia? Kirjoita ainakin kaksi esimerkkiä.



# Tehtävä 2: Tiedonhaku ja pohdinta

Etsi tietoa internetistä tai kirjastosta.

Kirjoita vastaus.

1. Kuka voi saada Suomessa perustoimeentulotukea?

Milloin sitä voi saada?

2. Monen lapsen unelma-ammatti on eläinlääkäri,  
astronautti tai jalkapalloilija.

Silti vain harvat ihmiset ovat noissa ammateissa aikuisena.

Toteutuuko meillä työ- ja elinkeinovapaus?



# 4. Velvollisuudet Suomessa



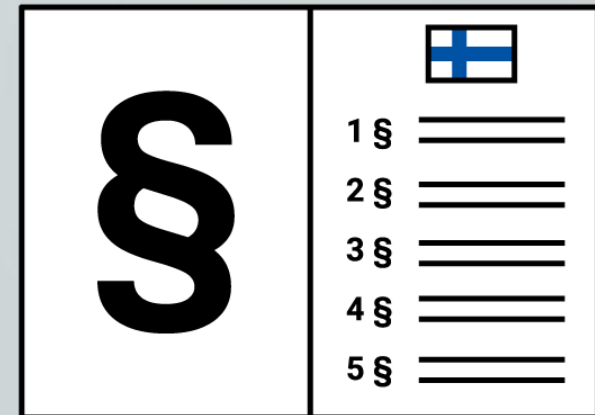
# Velvollisuudet Suomessa

- Nämä velvollisuudet ovat kaikilla ihmisillä, jotka asuvat Suomessa. myös ulkomaalaisilla.



# Velvollisuus noudattaa Suomen lakeja

- Kaikkien ihmisten täytyy Suomessa noudattaa Suomen lakeja.
- Laki koskee ihmisiä, jotka
  - asuvat Suomessa
  - oleskelevat Suomessa eli ovat vähän aikaa Suomessa



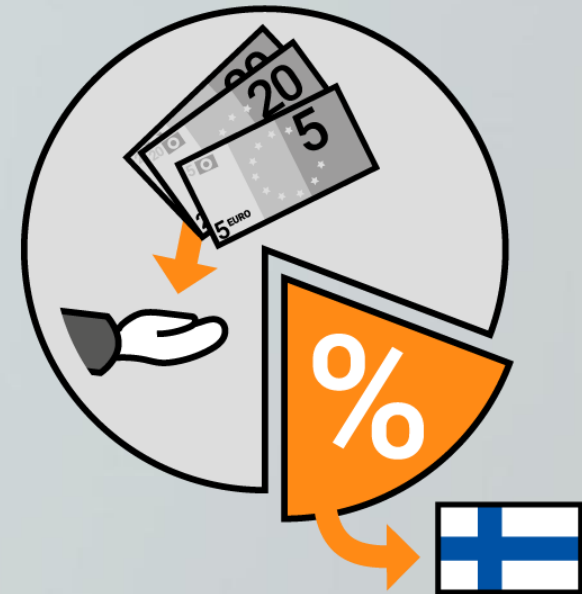
# Oppivelvollisuus

- Kaikkien 7–18-vuotiaiden täytyy opiskella
  - peruskoulussa
  - toisen asteen koulutuksessa (lukio tai ammattikoulu).
- Oppivelvollisuus päättyy, kun nuori
  - suorittaa toisen asteen tutkinnon **tai**
  - täyttää 18 vuotta.



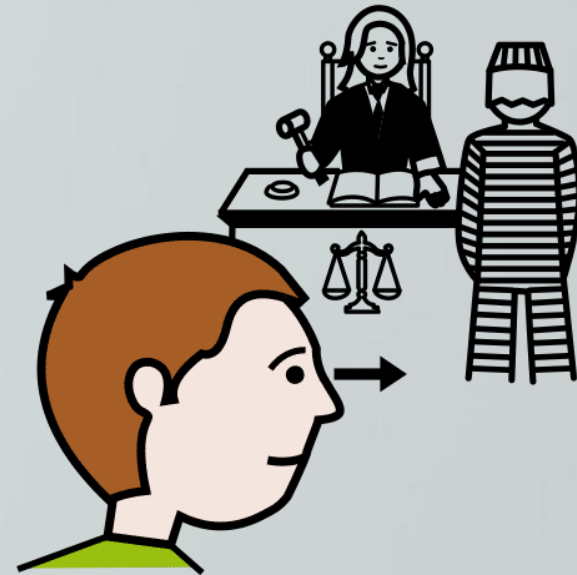
# Veronmaksuvelvollisuus

- Kaikkien täytyy maksaa veroa palkasta tai muusta tulosta.
- Veroja maksetaan myös omaisuudesta – esimerkiksi perinnöstä tai vuokratuloista.
- **perintö** = Saat ihmiseltä rahaa ja omaisuutta, kun hän on kuollut.
- **vuokratulot** = Saat rahaa asunnosta tai tavarasta, jota vuokraat toiselle ihmiselle.



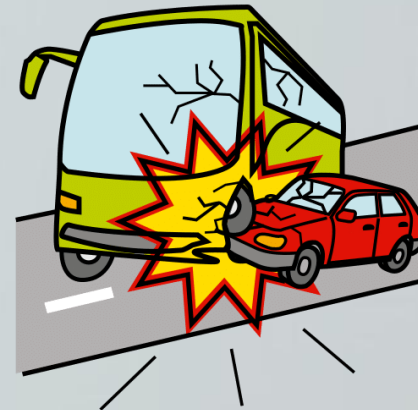
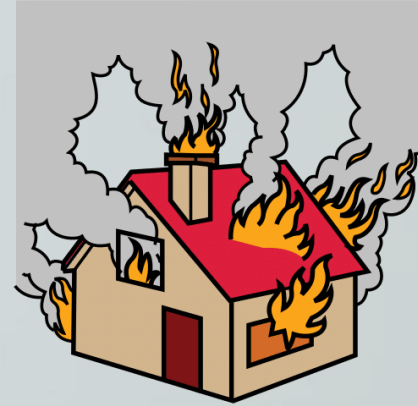
# Todistamisvelvollisuus oikeudessa

- Ihmisen täytyy todistaa oikeudessa, kun hän on nähnyt rikoksen.
  - Ihminen saa kutsun oikeuteen.
  - Hänen täytyy todistaa eli kertoa, mitä hän on nähnyt.



# Yleinen auttamisvelvollisuus

- Ihmisen täytyy auttaa, kun on tapahtunut onnettomuus, esimerkiksi tulipalo tai kolari.



# Velvollisuus huolehtia omista lapsista

- Ihmisen täytyy pitää huolta omista lapsista.
- Vanhemmat pitävät huolta lapsen
  - **hyvinvoinnista**, hyvinvointi = Lapsi voi hyvin.
  - **kehityksestä**, kehitys = Lapsi kehittyy ja kasvaa hyvin.



# Tehtävä 1: Sisältö

Kirjoita vastaus

tai keskustele opettajan ja opiskelijoiden kanssa.

1. Oletko sinä oppivelvollinen?
2. Oletko sinä ollut todistajana oikeudessa?  
Oliko se vaikeaa tai raskasta?
3. Oletko nähnyt onnettomuuden ja ihmisiä,  
jotka tarvitsevat apua?  
Pysähdytkö ja autoitko heitä?



# Tehtävä 2: Tiedonhaku ja pohdinta

Etsi tietoa internetistä tai kirjastosta.

Kirjoita vastaus.

1. Maksamme erilaisia veroja  
palkasta, etuuksista ja pääomatuloista.  
Mitä veroja sinä maksat?
2. Mitä tapahtuu,  
jos vanhemmat eivät huolehdi omista lapsistaan?  
Kuka voi auttaa lapsia?



# 5. Suomen kansalaisen oikeudet



# Suomen kansalaisen erityiset oikeudet

- Nämä oikeudet ovat Suomen kansalaisilla, mutta ei kaikilla Suomessa asuvilla ulkomaalaisilla.



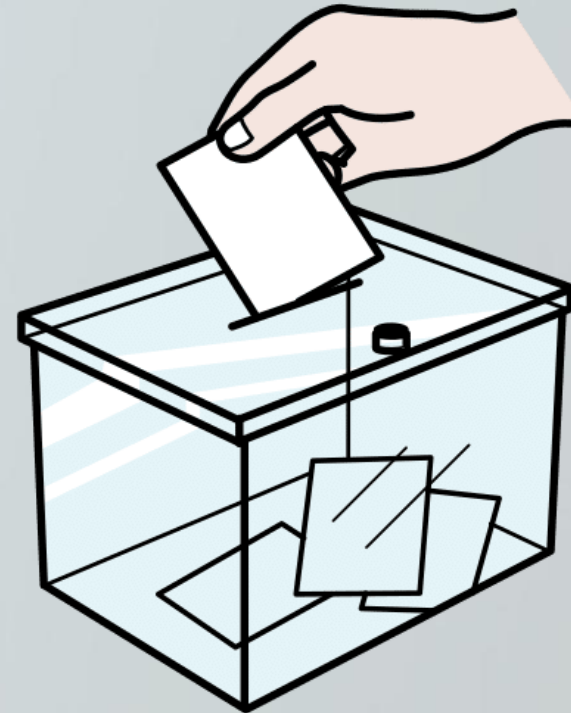
# Suomen passi

- Kaikki Suomen kansalaiset voivat saada Suomen passin.



# Äänioikeus

- Suomen kansalaiset saavat äänestää, kun he ovat täyttäneet 18 vuotta
  - presidentinvaaleissa
  - eduskuntavaaleissa ja
  - kansanäänestyksissä.



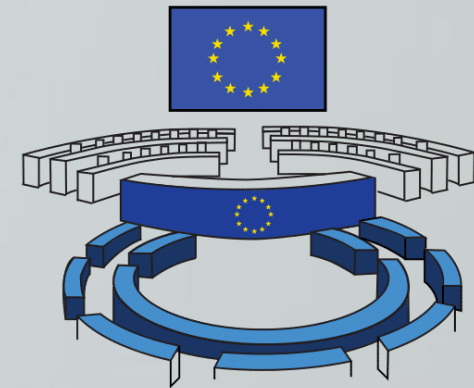
# Vaalikelpoisuus

- Suomen kansalaiset saavat asettua ehdokkaaksi vaaleissa, kun he ovat täyttäneet 18 vuotta.
- **ehdokas** = henkilö, jota voi äänestää vaaleissa
- **asettua ehdokkaaksi** = olla ehdokas vaaleissa.



# EU-kansalaisen oikeudet

- Kaikki Suomen kansalaiset ovat myös EU:n kansalaisia.
- Kaikki EU-kansalaiset saavat
  - liikkua vapaasti EU:ssa
  - tehdä töitä EU:ssa
  - äänestää EU-vaaleissa
  - asettua ehdokkaaksi EU-vaaleissa



# 6. Suomen kansalaisen velvollisuudet



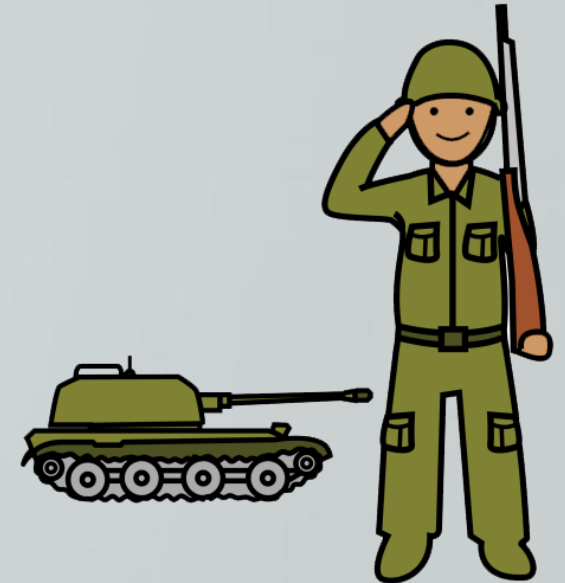
# Suomen kansalaisen velvollisuudet

- Nämä velvollisuudet ovat Suomen kansalaisilla, mutta ei Suomessa asuvilla ulkomaalaisilla.



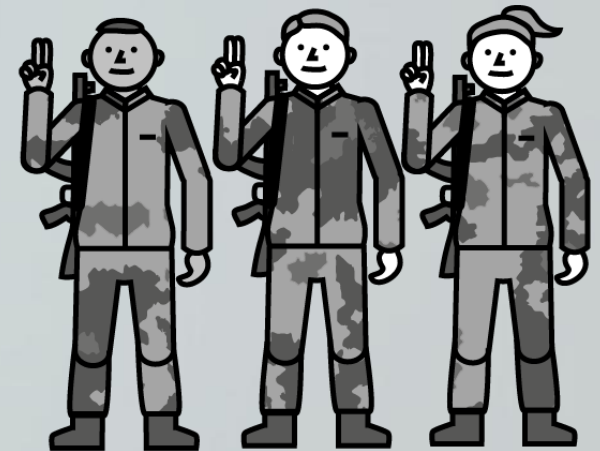
# Maanpuolustusvelvollisuus

- Kaikkien Suomen kansalaisten täytyy osallistua Suomen puolustamiseen, jos Suomeen hyökätään.
- Maanpuolustusvelvollisuus on naisilla ja miehillä.
- Kaikkien Suomen kansalaisten täytyy auttaa poikkeusoloissa
  - Suomen puolustuksessa
  - Väestönsuojelussa.
- Poikkeusoloja ovat esimerkiksi
  - sota
  - vakava onnettomuus
  - vaarallinen tautiepidemia.



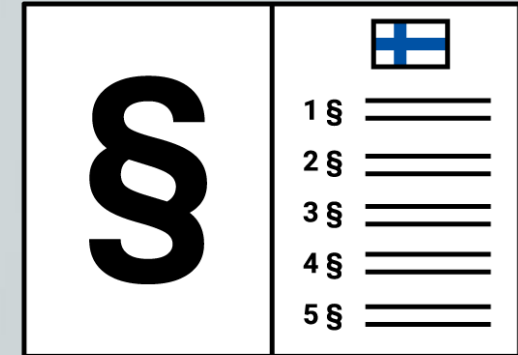
# Asevelvollisuus

- Kaikkien 18-29-vuotiaiden suomalaisten miesten täytyy suorittaa
  - asepalvelus (eli armeija) tai
  - siviilipalvelus
- Kaikkien 18-60-vuotiaiden miesten täytyy puolustaa Suomea, jos tulee sota.



# Suomen laki ulkomailla

- Suomen kansalaisten täytyy noudattaa Suomen lakeja Suomessa ja myös ulkomailla.



# Tehtävä 1a: Sisältö

Kirjoita vastaus

tai keskustele opettajan ja opiskelijoiden kanssa.

1. Mikä ero on äänioikeudella ja vaalikelpoisuudella?
2. Oletko sinä EU-kansalainen?  
Mitä EU-kansalaisen oikeuksia sinä olet käyttänyt tai haluaisit käyttää?
3. Mikä ero on maanpuolustusvelvollisuudella ja asevelvollisuudella?



# Tehtävä 1b: Sisältö

Kirjoita vastaus

tai keskustele opettajan ja opiskelijoiden kanssa.

1. Mitä tarkoittaa poikkeusolot?  
Oletko sinä ollut poikkeusoloissa  
Suomessa tai jossakin toisessa maassa?
2. Oletko sinä maanpuolustusvelvollinen Suomessa?
3. Oletko sinä asevelvollinen Suomessa?



# Tehtävä 2: Tiedonhaku ja pohdinta

Etsi tietoa internetistä tai kirjastosta.

Kirjoita vastaus.

1. Milloin ihminen tarvitsee passia?  
Voiko Suomessa elää ilman passia?
2. Missä vaaleissa ulkomaalaiset voivat äänestää Suomessa?
3. Oletko sinä valmis taistelemaan sodassa,  
jos Suomeen tulee sota?  
Miksi? Miksi et?
4. Mitä muita tapoja on auttaa maanpuolustuksessa?



# 7. Lähteet



# Lähteet

InfoFinland 2024. Kulttuurit ja uskonnot Suomessa.

<https://www.infofinland.fi/fi/information-about-finland/cultures-and-religions-in-finland>. Viitattu 24.10.2024.

InfoFinland 2024. Lait ja oikeudet.

<https://www.infofinland.fi/fi/information-about-finland/legislation-and-rights>. Viitattu 24.10.2024.

InfoFinland 2024. Suomen kansalaisen oikeudet ja velvollisuudet.

<https://www.infofinland.fi/fi/settling-in-finland/finnish-citizenship/the-rights-and-obligations-of-finnish-citizens>. Viitattu 24.10.2024.

InfoFinland 2024. Suomen kansalaisuus.

<https://www.infofinland.fi/fi/settling-in-finland/finnish-citizenship>. Viitattu 24.10.2024.



# Lähteet

Opetushallitus s.a. Kansalaisen oikeudet ja velvollisuudet.

<https://aipe.edu.fi/web/site-146190/state-jurdcojqgmra/page-146377>.

Viitattu 24.10.2024.

Otavia; Rouvinen, T. s.a. Ayk 1. Yhteiskunnan perusrakenteet ja arjen taidot. <https://otavanopisto.muikkuverkko.fi/workspace/ayk1-yhteiskunnan-perusrakenteet-ja-arjen-taidot-12/materials>. Viitattu 24.10.2024.

**Kuvat:** Papunetin kuvapankki 2024. <https://papunet.net>, Kuvako, Sergio Palao / ARASAAC, Sclera, Kirsi Alastalo. Viitattu 24.10.2024.



# 8. Yhteystiedot



# Tekijä

Anni Heiska



# VIERKO

## Vieraskielisen opetuksen kehittäminen

Kotimaisten kielten opetuksen  
tarjonnan ja laadun kehittäminen  
ammattillisessa koulutuksessa

2024

Lisätietoa:

<https://www.keuda.fi/keuda/hankkeet/vierko/>

